

OLIIY TA'LIM MUASSASALARI XALQAROLASHUV JARAYONLARINI STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Annotatsiya. Mazkur maqolada ta'lim sifatini xalqarolashuvi muammosining dolzarbligi jamiyatdagi ijtimoiy-madaniy o'zgarishlar, davlatning ta'lim siyosatidagi o'zgarishlar bilan ham bog'liqligi haqida fikr yuritiladi. Ta'lim sifatini falsafiy va ijtimoiy-iqtisodiy tahlil qilishning muammoli va ko'p qirrali ta'lim tizimini o'rganishni, mas'ul sub'ektlarni - oliy ta'limning manfaatdor tomonlarini aniqlashni, ularning qoniqish darajasini va ushbu ta'rifga asoslanib, universitet faoliyatining strategiyasini nazarda tutadi. O'zbekistonda oliy ta'lim muassasalarini xalqarolashuvi strategiyasini rivojlantirish yo'llari yuzasidan amaliy taklif va tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim muassasalari, xalqarolashuv, xalqaro reyting, ta'lim sifati, tizimli yondashuv, ta'lim qonunchiligi.

ПУТИ РАЗРАБОТКИ СТРАТЕГИИ ПРОЦЕССОВ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Аннотация. В данной статье рассматривается, как актуальность проблемы интернационализации образования связана с социокультурными изменениями в обществе и изменениями в образовательной политике государства. Изучить проблемную и многогранную образовательную систему, провести философский и социально-экономический анализ качества образования, определить ответственных субъектов - стейкхолдеров высшего образования, уровень их удовлетворенности и, исходя из этого определения, обратиться к стратегии высшего образования. деятельность университета. Представлены практические предложения и рекомендации по путям разработки стратегии интернационализации высших учебных заведений Узбекистана.

Ключевые слова: образовательные учреждения, интернационализация, международный рейтинг, качество образования, системный подход, образовательное законодательство

WAYS IN WHICH HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS DEVELOP STRATEGIES FOR INTERNATIONALIZATION PROCESSES

Annotation. This article examines how the relevance of the problem of internationalization of education is related to sociocultural changes in society and changes in the educational policy of the state. To study the problematic and multifaceted educational system, conduct a philosophical and socio-economic analysis of the quality of education, identify responsible subjects - stakeholders of higher education, their level of satisfaction and, based on this definition, turn to the strategy of higher education. university activities. Practical proposals and recommendations on ways to develop a strategy for the internationalization of higher educational institutions in Uzbekistan are presented.

Keywords: educational institutions, internationalization, international rating, quality of Education, systematic approach, educational law.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda ta'lim inson kapitalining, shuningdek, butun mamlakatning rivojlanish darajasiga ta'sir qiluvchi asosiy omilga aylanmoqda. Bunday rol ta'lim muassasalari faoliyatiga qo'yiladigan talablarni sezilarli darajada o'zgartiradi, bu esa o'qitishning yangi usullarini joriy etish, o'quvchilarning ijodiy jarayonga jalb qilish faolligini oshirish, axloqiy va

madaniy qadriyatlarni shakllantirish va boshqalar uchun shart-sharoitlarni yaratish zarurligini ilgari suradi. Ta'lim shaxsning mulki, uning o'zini o'zi anglash vositasi sifatida tushunilganda, innovatsion ta'limga bo'lgan ehtiyoj tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bularning barchasi ta'lim sohasini rivojlantirish va inson kapitalining raqobatbardoshligini hisobga olgan holda ta'lim xizmatlari bozorini yaratishga olib keladi.

Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar samaradorligini ta'minlash malakali ta'lim menejerlariga bevosita bog'liq. O'zbekistonda keyingi yillarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlarning mazmun-mohiyati, birinchi navbatda, iqtisodiyotimizning barcha tarmoqlarini jadal suratlar bilan izchil rivojlantirishdan iborat. Bu vazifani muvaffaqiyatli amalga oshirishda tarmoqlar uchun chuqur bilim va amaliy ko'nikmalarga ega salohiyatli yosh kadrlarni tayyorlash alohida o'rin egallaydi. Ushbu maqsad - inson kapitalini yuksaltirish O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining eng muhim, uzviy qismlaridan biridir. Bu yo'lda oliy ta'lim tizimini har tomonlama rivojlantirish, uni malakali va amaliy tajribaga ega bo'lgan shijoatkor mutaxassislar bilan ta'minlashga qaratilgan keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Amalga oshirilayotgan tizimli chora-tadbirlar natijasida oliy ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasi, huquqiy-me'yoriy, metodik ta'minoti bosqichma-bosqich mustahkamlanib bormoqda. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida "davlat boshqaruvi tizimini isloh qilish, davlat xizmatining tashkiliy-huquqiy asoslarini rivojlantirish, jamoatchilik nazorati mexanizmlarini amalda tatbiq etish, jamoatchilik nazoratini amalga oshirishning zamonaviy shakllarini rivojlantirish, ijtimoiy sheriklikning samarasini oshirish kabi yo'nalishlar belgilangan bo'lib, bu o'z navbatida, mazkur jarayonni tadqiq etish va tahliliy yo'nalishga ega bo'lgan pedagogik tizim sifatida ko'rib chiqishda oliy ta'lim muassasalarida xalqarolashuvi strategiyasini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaroriga asosan oliy ta'lim tashkilotlari o'rtasida sog'lom raqobat muhitini yaratish, ta'lim sifatini yanada yuqori bosqichga olib chiqish va ularni xalqaro reytinglarga kirishiga har tomonlama ko'maklashish maqsadida Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi tomonidan so'nggi uch yilda oliy ta'lim muassasalarining Milliy reytingi e'lon qilinib borilmoqda. Oliy ta'lim standartlarimiz ilg'or xorijiy tajribalar asosida takomillashtirilmoqda. Har yili OTMning reytingi o'rganilib chiqib, OAV shaffoflik va oshkorolik bilan xalqqa taqdim etilmoqda. Bu oliygohlar o'rtasida raqobot muhitining shakllanishiga sabab bo'ldi.

Adabiyotlar tahlili. Ta'lim xizmatlarini rivojlantirishni xalqarolashuvining nazariy va uslubiy asoslari ko'plab mahalliy va xorijiy akademik iqtisodchilarning ishlarida ko'rib chiqilgan. Ushbu muammoni hal qilishning turli jihatlarini Maxmudov A.A., Saidov M.X., Matmurodov F.M., Nabiev D.E., Toshmurodova B.E., Jiyanova N., Suyunov D.X., Ravshanov M.N., Butabaev M.SH., Egamberdiev E., Xodjaqulov X., Axmedova A.T. lar tomonidan ochib berilgan.

O'quv faoliyatini tadqiq qilish sohasidagi xorijiy olimlardan Gershun A., Gordon M., Kaplan R., Nelson Richard R., Norton D., Tomsop R., Vinter Sidney J., Agranovich M., Andreeva I.V., Bely E.M., Berezin I.N., Boyko L.I., Dusavitskiy A.K., Demin V.M., Zaborova E.X. ning asarlarida o'z aksini topgan. Ivanova I.N., Kelchevskaya N.R., Kruxmaleva O.V., Lazareva G.I., Martynenko O.O., Novikova A.M., Peregudova F.K., Romanova I.K. va boshqalarning asarlari ma'lum.

Tadqiqot natijalari. Zamonaviy ilm-fan bilimlarni har 3-5 yilda, kompyuter texnologiyalarida esa har 1-2 yilda yangilab turish kerakligini asoslaydi. Ta'lim paradigmalarining o'zgarishi butun ta'lim jarayonining, uning ijtimoiy-iqtisodiy yo'nalishining o'zgarishiga olib keladi. Shu munosabat bilan yangi echimlarni talab qiladigan bir qator muammolar paydo bo'ladi. Xususan, o'quv faoliyati innovatsion asosda o'zgargan sari yaqinlashishi kerak bo'lgan "ta'lim", "tarbiya", "rivojlanish" tushunchalarini qayta ko'rib chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu zamonaviy jamiyat talablariga javob beradigan innovatsion ta'limning asosiy xususiyatlari sifatida qaraladi.

Ushbu va boshqa qoidalar oliy ta'lim muassasalarining ta'lim xizmatlarini rivojlantirishni xalqarolashuvini takomillashtirishga zamonaviy yondashuvlarni o'rganish zarurligini xolisona

ilgari suradi. Ta'lim xizmatlarining turli shakllariga mos keladigan va ijtimoiy keskinlikni pasaytiradigan boshqaruv tizimini yaratish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bilan birga, tashqi muhitning beqarorligi va noaniqligi sharoitida strategik boshqaruv alohida ahamiyatga ega bo'lib, uning tamoyillari har bir mintaqaning o'ziga xosligini, shuningdek, mintaqaning o'ziga xosligi va tarmoq tuzilishini hisobga olishga imkon beradi. Shu bilan birga, yangi turdagi ta'lim xizmatlarini shakllantirish va rivojlantirish jarayonida, tijorat va davlat ta'lim tuzilmalari bilan iqtisodiy va ma'muriy aloqalar tizimini yaratishda davlatning roli ortib bormoqda.

Iqtisodiyotning postindustrial rivojlanishi sharoitida ta'lim uning asosiy resursiga aylanadi, bu esa ta'lim muassasalari faoliyatiga qo'yiladigan talablarni sezilarli darajada o'zgartiradi. Zamonaviy ta'lim tizimi o'qitishning yangi usullarini, yuqori darajadagi faollikni yaratishni, talabalarni ijodiy jarayonga jalb qilishni, axloqiy va madaniy qadriyatlarni shakllantirishni, ta'lim tashkilotlarining yangi shakllarini rivojlantirishni, universitet ta'lim xizmatlari ko'lamini talab qiladi. Sanoat ishlab chiqarishi maqsadlariga xizmat qiluvchi ommaviy ta'limdan postindustrial jamiyatning ta'lim paradigmasiga o'tish innovatsion ta'lim zarurligini anglatadi, bunda ta'lim shaxsning mulki, uning o'zini o'zi anglash vositasi sifatida tushuniladi. Bunday yondashuv ta'lim maqsadlari, motivlari va shakllariga ta'sir qiladi, uni o'zgartirish uchun tashqi va ichki iqtisodiy, tashkiliy xarakterdagi muammolar majmuasini, ta'limni xalqarolashuvi muammolarini hal qilishi kerak.

Olib borilgan tahlil shuni ko'rsatdiki, ta'lim va tarbiyaning zamonaviy maqsadlari ancha kengroq bo'lib, ular shaxsning psixologik xususiyatlariga (vaziyat faolligi, vaziyatdan yuqori faoliyat va ijodiy faoliyat) asoslanishi kerak. Raqobatbardosh iqtisodiyotni rivojlantirish sharoitida, bizning fikrimizcha, shaxsning joriy vazifa nuqtai nazaridan haddan tashqari bo'lgan maqsadlarni belgilash, muammolarni mustaqil ravishda aniqlash va ularni hal qilish yo'llarini izlash qobiliyatini rivojlantirish kerak. Talabalar va o'qituvchilarning qiziqishlarini faollashtirishgina ta'lim jarayonini yaxshi tomonga o'zgartirish va sifatini oshirish imkonini beradi. Boshqacha qilib aytganda, ta'limning zamonaviy paradigmasi ta'limni faqat bilimga asoslangan ijodkorlikka, shaxsga yo'naltirilganlikka o'tkazishdan iborat bo'lib, o'quvchining o'z bilimi, qobiliyati, ko'nikmalarini amaliy faoliyatda qo'llash uchun dinamik o'zgaruvchan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarga moslashishga yordam beradi. Shu bilan birga, mafkuraning o'zgarishi ta'lim jarayonlarini xalqarolashuviga, universitet ta'lim xizmatlari sohasini rivojlantirishga yangicha yondashuvlarni talab qiladi.

Ta'lim tizimida yuzaga kelgan vaziyatni tahlil qilish tizimni isloh qilish maqsadlari va bu maqsadga erishish vositalarini shakllantirish imkonini beradi. Maqsad - ijtimoiy-madaniy yo'nalishni kuchaytirish orqali ta'lim mazmunini sifat jihatidan yangilash, ta'limning umumiy ta'lim yo'nalishini amaliyotga tatbiq etish. OTMLar ta'lim xizmatlari iste'molchilarining talabini hisobga olgan holda ta'lim mazmunini sifat jihatidan yangilash uchun shart-sharoitlar yaratishga qaratilgan boshqaruv tizimi va moliyalashtirish mexanizmini qayta tashkil etish ushbu maqsadga erishish vositasi bo'lishi kerak.

Yangi ta'lim mahsulotini yaratish kasbiy faoliyatning yangi qirralarini ishlab chiqish zarurligini ko'rgan va tushunadigan shaxs bilan bog'liq bo'lib, bu ta'lim ehtiyojlarini tadqiq qilish va prognozlash va ta'lim tizimini loyihalash sohasida mutaxassislar pozitsiyasini shakllantirishni talab qiladi. mahsulotlar. OTMLar ta'lim xizmatlari sohasi insonning o'zini o'zi anglash, mutaxassislar tayyorlash, aloqa va ta'lim muammolarini hal qilishda o'zaro ta'sir qilish istagiga yo'naltirilgan bo'lishi kerak.

Davlat universitetlarining mavqeini mustahkamlash tendentsiyasiga, birinchi oliy ta'limda taklif etilayotgan mutaxassisliklarning kengayishi hamda universitetgacha va oliy o'quv yurtidan keyingi kasbiy ta'limning yangi shakllariga qaramasdan, iste'molchilarning xohish-istaklarini farqlash va individuallashtirish, talablarning ortishi kuzatilmoqda. universitetlarning ta'lim xizmatlarining qo'shimcha xususiyatlari uchun. Bu kichik, aniq mahalliy lashtirilgan segmentlarning shakllanishiga olib keladi, ularda kichik tijorat ta'lim muassasalari eng samarali hisoblanadi.

Innovatsion ta'lim muassasalari tajribasi, mintaqaviy ta'lim tizimlarini rivojlantirishni xalqarolashuvi amaliyoti, mavjud ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar ta'lim mazmunini o'zgartirish, uni yangilash imkoniyatlarini ko'rsatib turibdi, bu esa ta'lim tizimini rivojlantirishda mavjud ijobiy tendentsiyalarni qo'llab-quvvatlashni talab qiladi. universitetlarning ta'lim xizmatlari tizimi. Eng avvalo, jamiyat, ta'lim va shaxs birligida taraqqiyot mafkurasi shakllanishini qayd etish lozim; ta'lim dasturlari doirasini kengaytirish; ta'lim tizimini rivojlantirishda innovatsion jarayonlarning ahamiyatini oshirish; ijtimoiy-madaniy muhitning ta'lim imkoniyatlaridan to'liqroq foydalanishga yo'naltirish; axborot texnologiyalarini rivojlantirish va h.k.. Shu bilan birga, ixtisoslashtirilgan tarkibiy bo'linmalar negizida uzluksiz kasbiy ta'limning yaxlit tizimini tashkil etuvchi barcha mutaxassisliklar bo'yicha xizmatlar ro'yxatini kengaytirish ko'zda tutilmoqda; davlat universitetlarida qo'shimcha kasb-hunar ta'limi shakllari, mamlakatning yetakchi oliy o'quv yurtlarining filiallar tarmog'ini rivojlantirish va mustahkamlash.

Tashqi muhitning beqarorligi, vaqt noaniqligi sharoitida eng to'g'ri yondashuv strategik boshqaruvga asoslanadi, uning tamoyillari har bir mintaqaning o'ziga xosligini, ularning hududlarini, shuningdek, mintaqaning o'ziga xosligi va tarmoq tuzilishini hisobga olishga imkon beradi. hududiy iqtisodiyot, ta'lim xizmatlarini rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqishda ularning mazmuni, sifatini yaxshilash va mintaqa iqtisodiyotining turli profildagi mutaxassislarga bo'lgan ehtiyojlarini qondirishga yordam beradi. Bunday yondashuv davlat ta'lim muassasalari faoliyatini maqsadli xalqarolashuvini, tijorat va davlat ta'lim tuzilmalari bilan iqtisodiy va ma'muriy aloqalar tizimini yaratishni taqozo etadi. Shu bilan birga, ta'lim xizmatlarini rivojlantirishni xalqarolashuvining asosiy maqsadi mutaxassislarga bo'lgan dastlabki ehtiyojni muassasa faoliyatining yakuniy natijasi hisobiga qondirishdir. Bugungi kunda yirik ta'lim tashkilotlari tashkilot elementlarining o'zaro ta'siriga asoslangan tizimli yondashuvni keng qo'llashni boshladilar, ularni muhim deb hisoblaydilar.

Bugungi kunda universitetlarning ta'lim xizmatlari sohasini rivojlantirishning keng yo'llari ustunlik qilmoqda, bu esa ijtimoiy-iqtisodiy vazifalarni amalga oshirishga yo'naltirilishi kerak bo'lgan boshqaruv muammolarini hal qilish strategiyasini o'zgartirishni talab qiladi. Strategiyaning mavjudligi boshqaruv qarorlarini qabul qilishda xavfni kamaytirishga yordam beradi. Strategiya, agar menejerlar barcha muqobil strategiyalarni ko'rib chiqish uchun to'liq ma'lumotga ega bo'lsa, barcha mumkin bo'lgan oqibatlar va xavflarni tahlil qila olsa, oqilona tahlil va boshqaruv qarorlari mahsulidir.

Cheklangan resurslar, mijozlar va iste'molchilarning beqarorligi, raqobat sharoitida ta'lim muassasalari faoliyatining strategiyasini shakllantirish zarurati tug'iladi. Bundan tashqari, ta'lim xizmatlari sohasida davlat va tijorat tuzilmalari oldida bir xil vazifa turibdi - ta'lim muassasalari faoliyati samaradorligini oshirish uchun zamonaviy biznes modellaridan foydalangan holda yuqori sifatli "mahsulot" sifatida mutaxassislarni (oliy ta'lim) tayyorlash. Universitetlarning ta'lim xizmatlarini rivojlantirish maqsadlarini ishlab chiqishda, uning tashkiliy-huquqiy shakli va mulkchilik shaklidan qat'i nazar, har bir muassasaning ichki qadriyatlarini hisobga olish kerak. Ushbu qadriyatlarga quyidagilar kiradi: moddiy baza, xodimlar jamoasining intellektual salohiyati, ilmiy-texnika bazasi, o'quv-uslubiy muhit va ta'lim texnologiyalari, ijtimoiy va madaniy-ma'rifiy muhit. Bundan tashqari, ta'lim muassasasining qadriyatlarini oshirish bo'yicha strategik maqsadlarni amalga oshirish uning ichki salohiyatidan samarali foydalanishga asoslanadi. Shu bilan birga, ta'lim tizimida ta'lim muassasasining intellektual salohiyatidan maksimal darajada foydalanishga xizmat qiluvchi boshqaruv texnologiyalarini yaratishni nazarda tutuvchi strategik rejalashtirishni rivojlantirish bugungi kunda dolzarb bo'lib bormoqda.

Bugungi kunda oliy o'quv yurtlarining ta'lim xizmatlarini rivojlantirish bevosita yuqori texnologiyalarning rivojlanish darajasi va mutaxassislarni tayyorlash darajasi o'rtasidagi tafovutni bartaraf etish, kadrlar tayyorlash yo'nalishini kengaytirish muammolarini hal etishga bevosita bog'liq. Bunday holda, ta'limda an'anaviy va innovatsion yondashuvlarning organik birikmasi maqsadga muvofiq ko'rinadi. Bunday yondashuv tizimli yondashuv nuqtai nazaridan amalga oshirilgan tashkiliy xulq-atvor nazariyasi, qarorlar nazariyasi, innovatsiyalarni xalqarolashuvi elementlarini o'z ichiga olgan boshqaruv nazariyasi kontseptsiyasiga asoslanishi kerak.

Universitetlarning ta'lim xizmatlari sohasida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish ta'lim tashkilotlarining xilma-xil tashkiliy-huquqiy shakllari va ularni xalqarolashuvining samarali tizimlari mavjud bo'lgandagina mumkin bo'ladi, chunki menejment va marketing, innovatsion va tijorat faoliyatining yetarli darajada emasligi bugungi kunda ta'lim tizimida tadbirkorlikni rivojlantirishning asosiy muammosi hisoblanadi.

Oliy ta'lim muassasasi boshqaruviga tizimli yondashuvdagi asosiy tushuncha «tizim» atamasidir. Tizimni bir qator o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan hodisa, jarayon yoki ob'ekt sifatida ko'rib chiqish mumkinligini ta'kidlash o'rinli ko'rinadi. Tadqiqotchilarning ishlarini tahlil qilish kelajakdagi ishlarda hisobga olinadigan tizimlarning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlaydigan quyidagilarni aniqlashga imkon berdi:

- tizim o'zaro bog'liq va o'zaro bog'liq qismlar to'plamidir. Tizimni tarkibiy qismlar, ularning aloqalarini o'rnatish asosida tavsiflash mumkin. Tizimning xatti-harakati uning elementlarining xatti-harakatlari va xususiyatlari bilan belgilanadi;

- tizimlar paydo bo'ladigan, ajralmas bo'lib, butun xususiyatlarining ularning tarkibiy elementlari xususiyatlarining yig'indisiga qisqartirilmasligi, shuningdek, integratsiyaning so'nggi fazilatlarining paydo bo'lishi bilan tavsiflanadi;

- tizim elementlari xilma-xilligi bilan ajralib turadi, har bir element o'z funksiyalari va tuzilishiga ega bo'lsa, tizim ham bo'lishi mumkin;

- tizimlar tashqi omillar ta'siriga munosabat bildirganda sifatli aniqlik va xususiyatlarni saqlab qoladi, bu uning barqarorligini ta'minlashga imkon beradi;

- tizimni alohida ko'rib chiqishda tashqi muhit ta'siridan cheklash mumkin bo'lsa, uni izolyatsiya qilingan ob'ekt sifatida ham ko'rib chiqish mumkin;

- tizim ma'lum bir muhitda mavjud bo'lgan va rivojlanayotgan, atrof-muhitga ta'sir ko'rsatadigan ob'ektiv haqiqatning bir qismi sifatida ishlaydi.

- a) tizim ierarxiya bilan tavsiflanadi, chunki u tizimostining tarkibiy qismidir;

- b) tizimlar rivojlanish darajasida farq qiladi;

- c) tizimlar ichki tashkil etilgan hodisadir;

- d) tizimlar barqaror.

Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, bu tizimli yondashuv oliy ta'lim muassasalarini xalqarolashuvi uchun zarur shartdir. Iqtisodiyotda tizimli yondashuv tizim tahlili metodologiyasidan foydalangan holda o'rganilayotgan ob'ektlarni umuman o'rganishning murakkab jarayoni sifatida qaraladi. Oliy ta'lim muassasalarini xalqarolashuviga tizimli yondashuv barcha munosabatlar to'plamini hisobga olishga, shuningdek, har bir elementning ta'lim tizimlari tarkibiy qismlarining umumiy ishlashidagi o'rni va joyini aniqlashga, shuningdek, umuman tizimning ta'sir xususiyatlarini aniqlashga imkon beradi.

O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish murakkab boshqaruv vazifasidir. Oliy ta'limni modernizatsiya qilishning asosiy boshqaruv prinsipi oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini tashkil etish va oliy ta'lim muassasalarining eng yuqori samaradorligiga erishish uchun asos sifatida sifat menejmenti tizimini yaratishdir. Ta'lim tizimini isloh qilish uni tarkibiy qayta qurish, ma'muriy boshqaruv usullarini mustahkamlash bilan qisqartirilmasligi kerak, bu chuqur o'zgarishlarni nazarda tutadi, uning asoslarini falsafiy aks ettirmasdan muvaffaqiyat qozonish mumkin emas. Aynan universitetlarning ta'lim faoliyati sifatini falsafiy tahlil qilish modernizatsiya jarayonlari, rivojlanish strategiyasini tanlash va innovatsion xarakterga ega bo'lishi kerak.

Ta'lim sifatini xalqarolashuvi muammosining dolzarbligi jamiyatdagi ijtimoiy-madaniy o'zgarishlar, davlatning ta'lim siyosatidagi o'zgarishlar bilan ham bog'liq. Ta'lim sifatini falsafiy va ijtimoiy-iqtisodiy tahlil qilishning muammoli va ko'p qirrali ta'lim tizimini o'rganishni, mas'ul sub'ektlarni - oliy ta'limning manfaatdor tomonlarini aniq-lashni, ularning qoniqish darajasini va ushbu ta'rifga asoslanib, universitet faoliyatining strategiyasini nazarda tutadi. Sifat kabi umumiy falsafiy kategoriyalarni tahlil qilish oliy ta'lim sifatini xalqarolashuvining samarali strategiyasini shakllantirish muammosini to'liq ochib berishga imkon beradi.

Oliy ta'lim sifatini xalqarolashuvining ma'nosi oliy kasb-hunar ta'limi muassasalari faoliyatini jamiyatda vujudga keladigan qiymat yo'nalishlariga muvofiqlashtirishdan iborat bo'lishi kerak.

Oliy ta'limda olib borilayotgan islohatlar, ta'lim tizimi oldida turgan vazifalarning ko'pligi va mavjud ta'lim tizimining yetarli darajada samaradorligi nafaqat o'qitishning yangi shakllari va usullarini, balki oliy ta'lim muassasalarida yangi ta'lim paradigmasi va yangi sifat menejmenti strategiyalarini izlashni belgilaydi.

Ta'lim tushunchalarining mavjud plyuralizmi, albatta, jamiyatimizning rivojlanish jarayonini aks ettiradi, lekin ayni paytda bir qator murakkab nazariy va amaliy kelishmovchiliklarni keltirib chiqaradi. Oliy o'quv yurtlarining tabaqalanishi, ta'lim dasturlarining xilma-xilligi kasbiy faoliyatning yangi turlarining ehtiyojlariga, jamiyatimizning ijtimoiy tuzilishining murakkabligiga va unda o'z manfaatlariga ega bo'lgan ijtimoiy guruhlarining ta'lim sifatiga o'z talablarini qo'yishiga mos keladi. Shu munosabat bilan zamonaviy oliy ta'lim sifati bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar masalasi dolzarb bo'lib qoladi, bu uning strategiyasi- va taktikasini aniq jamiyatning rivojlanish istiqbollarini hisobga olgan holda belgilashi kerak.

Ta'lim faoliyatining turli tomonlarini tavsiflovchi va umuman ta'limni rivojlantirish istiqbollari, ushbu sohadagi siyosat va strategiyalar to'g'risida tasavvur beradigan ilmiy g'oyalar va bilimlarni umumlashtirish, sintez qilish juda muhimdir. Ushbu sintez tafakkurning mavhumdan konkret tomonga, shu jumladan ta'lim sifatining falsafiy yo'naltirilgan nazariyasiga harakatining asosiy vazifasidir.

Ta'lim sifati falsafasi oliy ta'limni xalqarolashuvi jarayoni strategiyasida nisbatan yangi yo'nalishdir. Shuning uchun oliy ta'lim sifatini xalqarolashuvining asosiy tamoyillarini aniqlash zarurati. Falsafiy, ijtimoiy va iqtisodiy shart-sharoitlarni aniqlashtirish yana ikkita muhim muammoni hal qilishga imkon beradi:

- a) ta'lim sifati konsepsiyasi muammolari va amalga tadbiq etilishi
- b) o'quv jarayonining rejalashtirilgan sifatiga erishish bosqichlarini amalga oshirish muammolari.

Bu muammolarning fundamental yechimi ta'limning umumiy strategiyasini ishlab chiqishdir. Bizning tushunchamizga ko'ra, sifatning falsafiy kategoriyasini ta'lim jarayoniga ekstrapolyatsiya qilish umumiy falsafiy g'oyalarni ma'lum bir ta'lim sohasiga rasmiy deduktiv ravishda tarqatish natijasi emas, balki turli fanlar tomonidan olingan ta'lim to'g'risidagi bilimlarning induktiv va konseptual, jamoaviy sintezi natijasidir. Shu ma'noda, ta'lim sohasi ilmiy maqomi bo'yicha ta'lim sifati falsafasi fanlararo paradigma, ya'ni nisbatan uzoq bosqichda tegishli ilmiy va amaliy vazifalarni belgilash va hal qilish modelini belgilaydigan dalillarga asoslangan va umume'tirof etilgan bilimlarning bunday tizimi ekanligi haqida bahs-lashish mumkin.

Hozirgi vaqtda mamlakatimizning barcha sohalarida islohotlarni amalga oshirish, odamlarning dunyoqarashini o'zgartirish, yetuk va zamon talabiga javob beradigan mutaxassis kadrlarni tayyorlashni hayotning o'zi taqozo etmoqda. Respublikada ta'lim tizimini mustahkamlash, uni zamon talablari bilan uyg'unlashtirishga katta ahamiyat berilmoqda. Bunda mutaxassis kadrlarni tayyorlash, ta'lim va tarbiya berish tizimi islohatlar talablari bilan chambarchas bog'langan bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi. Zamon talablariga javob bera oladigan mutaxassis kadrlarni tayyorlash, Davlat talablari asosida ta'lim va uning barcha tarkibiy tuzilmalarini takomillashtirib borish oldimizda turgan dolzarb masalalardan biridir.

Hozirgi kunda oliy ta'lim muassasalarini xalqarolashuvi sohasida har bir rahbar xodimlar va professor-o'qituvchilar normativ-huquqiy hujjatlarda nazarda tutilgan o'z huquqlari, majburiyatlari va javobgarligini bilishi lozim.

Ayni paytda ta'lim tizimining oliy ta'lim turini amalga oshiruvchi oliy ta'lim muassasasi mamlakatning iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishi, iqtisodiyotning real tarmoqlari uchun yuqori malakali mutaxassis-kadrlar tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mamlakatimizning istiqboldagi taraqqiyotini hisobga olib, yuksak ma'naviy-ma'rifiy sifatlarga, mustaqil fikrlash qobiliyatiga hamda jamiyatning ilmiy-texnikaviy, ijtimoiy-iqtisodiy

va madaniy rivojini ta'minlashga qodir barkamol avlod, yuqori malakali raqobatbardosh kadrlar tayyorlash borasida oliy ta'lim muassasalari zimmasiga katta mas'uliyat yuklanadi.

Ikkinchidan, mustaqillik yillarida turli shakldagi oliy ta'lim muassasalari, xususan, respublikamizning hududlarida pedagogika institutlari negizida oliy ta'lim muassasalarining tashkil etilishi hamda akademiya, oliy maktab ko'rinishidagi oliy ta'lim muassasalari vujudga kelishi ta'lim sohasidagi islohotlarni boshlab berdi.

Uchinchidan, ta'lim qonunchiligiga muvofiq oliy ta'lim muassasalarini tashkil etish, qayta tashkil etish va tugatish tartibini belgilash ta'lim sohasini boshqaruvchi davlat organi vakolati etib mustahkamlangan bo'lib, bugungi kunda ushbu mexanizmni ishlab chiqish hamda ta'lim qonunchiligida oliy ta'lim muassasasining huquqiy maqomini yanada kengroq yoritish zarurati paydo bo'ldi.

Shuningdek, ikki bosqichli oliy ta'lim tizimini tashkil etish va rivojlantirish maqsadida bakalavr va magistr uchun davlat ta'lim standartlari ishlab chiqildi va joriy etildi.

Zamonaviy globallashuv sharoitida oliy ta'lim muassasalarida ta'lim tizimining shakllanishi va rivojlanishi yangi innovatsion sharoitlarga va iqtisodiyot talablariga muvofiqqligini ta'minlashga barcha ta'lim muassasalari amalda harakat qilmoqdalar.

Xulosa va takliflar. Shunday qilib, Oliy ta'lim muassasalarini rivojlantirish mintaqalar va butun mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish uchun ham yuqori iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatga ega, chunki, turli sohaviy yo'nalishdagi korxonalar faoliyatining samaradorligi professional kadrlar tayyorlash darajasiga bog'liq. Binobarin, innovatsiya va tadbirkorlik tamoyillari va usullarini faol hayotga tatbiq etuvchi turli tashkiliy-huquqiy shakldagi ta'lim muassasalarining samarali faoliyat yuritishigina mamlakat iqtisodiy tizimini nafaqat talabalar talab qilayotgan mutaxassisliklar bo'yicha mutaxassislar, balki tadbirkorlik sub'yektlariga zarur mutaxassislar bilan ham ta'minlashi mumkin. Universitetlarning ta'lim xizmatlari muassasalari faoliyatining samaradorligi bevosita ushbu tuzilmalarning rivojlanishini xalqarolashuvi samaradorligiga bog'liq. Shu munosabat bilan ta'lim muassasalari faoliyati va ularni xalqarolashuvi tizimlarining samaradorligini baholash zarurati paydo bo'ldi. Shu maqsadda institutlarning raqobatbardoshligi, moliyaviy barqarorligi va iqtisodiy salohiyatini baholashning uslubiy yondashuvlari o'rganildi, bu ularning faoliyatini prognozlash va rejalashtirishda alohida ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 2 мартдаги “2017 - 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили»да амалга оширишга ПФ-5953-сон Фармони. <https://lex.uz//>

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори, Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, ПҚ – 2909 -сонли, 18-сон, 313-модда, 2017 йил 20 апрель.

3. Hakimova M.F. Zamonaviy iqtisodchining shaxsi. -T.: IQTISODIYOT, 2019.

4. Fayzullaeva N.S. Ta'lim menejmenti. - T.: IQTISODIYOT, 2019.

5. Хакимова М., Лутфуллаева Н. ва бошқалар. Махсус фанларни ўқитиш методикаси. - Т.: IQTISODIYOT, 2019.

6. Боротко Н.М. Управление образовательными системами : учебник для студентов педагогических вузов / Н.М. Боротко, И.А. Соловцова ; под ред. Н.М. Боротко. – Волгоград : Изд-во ВГИПК РО, 2006. – 48 с.

7. Красикова В.В. Управление качеством образования в дошкольном учреждении / В.В. Красикова // Управление современным дошкольным образовательным учреждением : сборник статей / научн. ред. Е.И. Касаткина. – Вологда : Изд. центр «ВИРО», 2004. – С. 56–59.

8. Лебедев О.Е. Управление образовательными системами: теория и практика : учебнометодическое пособие / О.Е. Лебедев. – СПб. : Отдел оперативной полиграфии НИУ ВШЭ, 2011. – 108 с.

9. Журиная Е.Е. Роль и место колледжа как учреждения среднего профессионального образования в системе непрерывного педагогического образования / Е.Е. Журиная // Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина. – 2013. – С. 74–83.

10. Землянский В.В. Адаптивное управление образовательным процессом в колледже / В.В. Землянский, П.В. Желтов // Вестник Костромского государственного университета. – 2009. – № 2. – С. 266–270.

11. Khakimova Kh.Kh. Intellectual education technological solutions and innovative digital tools international scientific-online conference on practical work on the transition of the educational process in higher educational institutions to the stage-stage credit-module system and their results vol 11, no 2 (2022) page: 80
file:///c:/users/teacher/downloads/telegram%20desktop/netherlands%20international%20conference%20part-11.pdf

12. Хакимова Х.Х. “Экономика и образование” “Коммуникативные подходы к управлению компетенциями в высшем образовании”: 23 (2022), 290-294
https://doi.org/10.55439/eced/vol23_iss5

13. Хакимова Х.Х. "Иктисодиёт ва инновацион технологиялар" Процессный подход к управлению образовательной организацией. том 10 № 5 (2022): 10(5), 137–145.
https://doi.org/10.55439/EIT/vol10_iss5/a16

14. Ключева Е.В. Педагогика: курс лекций по актуальным проблемам общего и дошкольного образования : учебное пособие / Е.В. Ключева, Т.В. Наумова, Е.В. Губанихина, М.Н. Корешкова; под общ. ред. Е.В. Ключевой, Т.В. Наумовой. – Арзамас: Арзамасский филиал ННГУ, 2013. – 254 с.

15. Егоров В.В. Педагогика высшей школы : учебное пособие / В.В. Егоров, Э.Г. Скибицкий, В.Г. Храпченков. – Новосибирск : САФБД, 2008. – 260 с.

16. Махмудов А.А., Саидов М.Хлар Олий таълимда инвестициялар ва улардан фойдаланиш стратегиялари.

17. Агранович М.Л., Озерова Н.Б., Беляков С.А., Клячко Т.Л. "Система финансирования образования. Анализ эффективности/Под ред. С.А. Белякова. М.: Техно печать, 2003. "Oriental Art and Culture" Scientific Met